

KÖFOP-2.2.3-VEKOP-16-2016-00001
Kapacitásfejlesztés és szemléletformálás a
korrupciós esetek nagyobb arányú
felderítése, illetve megelőzése érdekében

Etikai eljárások és
döntéshozatal a gyakorlatban
Etikatörténet – Mire jó az
etika?

Birher Nándor

Nemzeti Közsolgálati
Egyetem

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

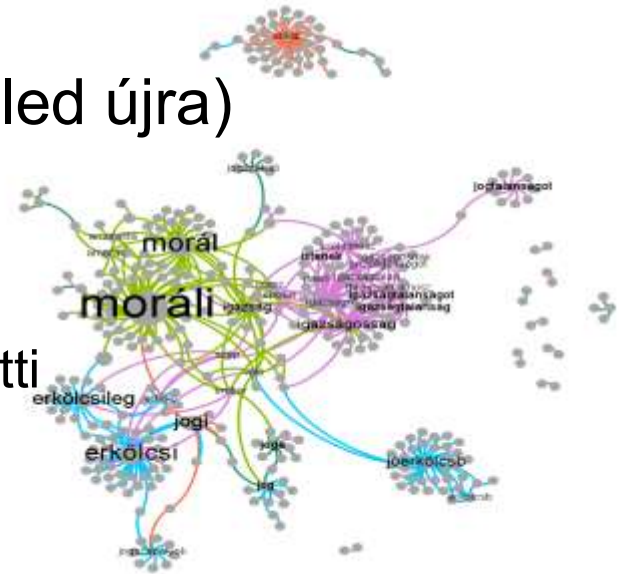
- A Magyar Kormánytisztviselői Kar Hivatásetikai Kódexe változásokon esett át,
- mindezek pedig **befolyásolják** a köztisztviselők munkakörnyezetét, mindennapjait.
- Ezen változások bemutatását, valamint **ezekhez** **fűződő további kérdések megválaszolását tűzte ki** **célul a rendezvény.**

ETIKAI KÓDEXHEZ FÜZŐDŐ KÉRDÉSEK

- Mire való ténylegesen az etikai kódex? (Nem jogszabályon kívüli szankcionálási eszköz)
- Hogyan lehet elérni, hogy olvassák, hogy befolyásolja a mindennapokat?
- Mi az etika egyáltalán?

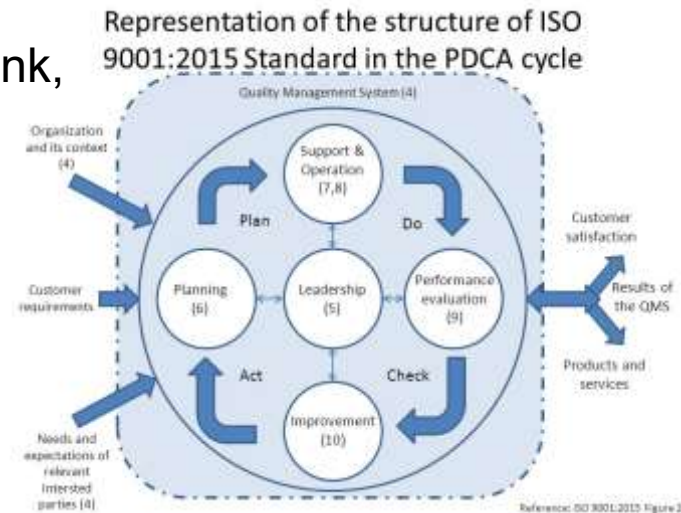
BEVEZETÉS

- Egy új szabályozási szint jelenik meg (éled újra)
- Multinacionális cégek etikai kódexei:
  - (compliance, integritás)
    - Hatékonyabb mint a jog, mert nemzetek feletti
- Az etika nem etikai kódex
- Az etikai szabályok a (csoport) túlélés zálogai (mi-tudat)
  - [A köztisztviselők társadalmi elismertségének alapja](#)

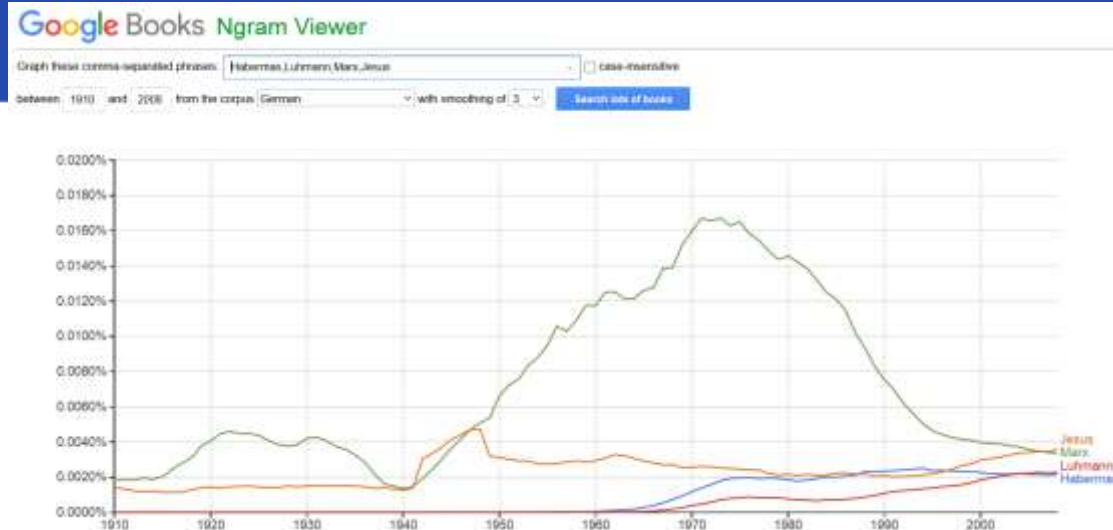

MIÉRT MŰKÖDIK MÁSHOL?

- Mert folyamatba illeszkedik:
  - Tudni kell, hogy mi a tevékenységünk amit végzünk,
  - Mi a célja a tevékenységünknek (pl. haza szolgálata...),
  - Mi a tevékenységünk bemenete, kimenete, mi az előállított érték, mik a fogyasztók igényei, kik a fogyasztók etc. (pl. oktatás)
- Mert folyamatosan változik:
  - Folyamatosan beszélünk róla, elvégezzük a korrekciókat, mindenkinek fontos
  - Ebből él a közösség, ez a tekintélyünk alapja
- Mert a vezetőségnél kezdődik:
  - A vezetőség a felelős és ő mutat példát (qualis rex talis grex)

MI AZ ETIKA?

- Nem „szocialista erkölcs”
- Két aspektusa:
- Az „ethosz” görögül eredetileg a legelők, aztán a lakóházak, majd a polisz szokásait jelentette. A szokások, melyek irányt adnak a viselkedésnek. Ethosra nevelni azt jelenti: bevezetni a család, a polisz nagyobb közösségébe, erkölcsi rendjébe.
- Az „éthosz-t”, magyarul jellemnek hívhatjuk: a jellemes ember belátja a jót, s ahhoz szilárdan tartja magát.

SZOFISTÁK KR.E. KB. 400

- Minden dolog mértéke az ember (Protagorasz) (homo mensura)
- Az igazságé is (gyászbeszéd)
- Az ember mértéke pedig a pénz és a politikai siker
  - Logika, Retorika, Grammatika
- De akkor ki harcol?
- Ki mondja meg mi a jó és mi a rossz?

- Katona
- Világos értéklátás
- A „jó”-ért életével fizet
- Az értékes a becsület, nem a (látszat) siker
- Szókratész védőbeszéde

VÉDŐBESZÉD

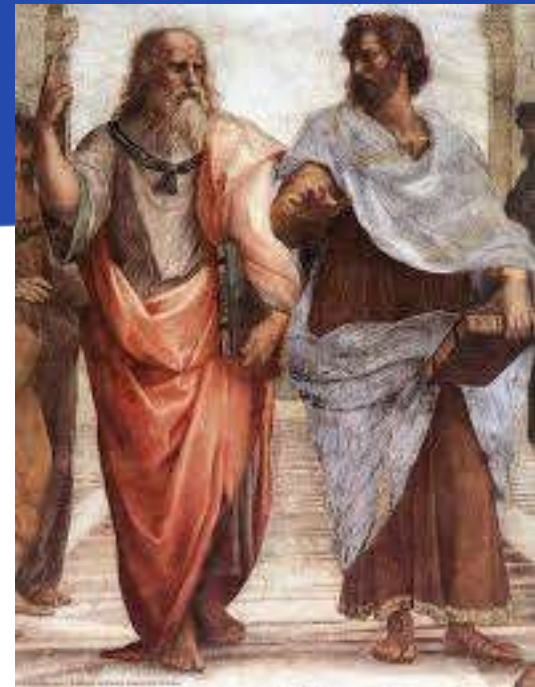
- „Vétkezik Szókratész és áthágja a törvényt, mert föld alatti dolgokat és égi jelenségeket kutat, a silány ügyet jónak tünteti föl, és másokat is erre tanít.”
- "Ejnye, te legderekabb ember, athéni polgár vagy, a bölcsességben és hatalomban legnagyobb és legkiválóbb város polgára; nem szégyelled hát, hogy mindig csak a vagyonod lehető legnagyobb gyarapítására van gondod, meg hírnevedre, megbecsültetésedre, de a belátásról, az igazságról és arról, hogy lelkedet a lehető legjobbá tedd, nem is gondoskodik, nem is gondolkodik?"

- Mert nem másban fáradozom, mikor köztetek járok, mint abban, hogy ifjatoikat-öregüket meggyőzzem: ne törődjék előbb, és ne is olyan buzgón, testével, vagyonával, mint a lelke lehető legjobbá tételével; mondván, hogy nem a vagyonból lesz az erény, hanem az erényből a vagyon és minden más jó az ember számára, a magánéletben is a közéletben is.
- ... arra van szükség, hogy az igazságért valóban harcoló ember, ha legalább rövid időre biztonságban akar maradni, magánéletet és ne államférfiúi életet éljen.

- Hiszen a csatákban is gyakran világos, hogy könnyen kikerülheti az ember a halált, ha fegyvereit elhányja, vagy ha esdekelni kezd üldözőihez: és sok más eszköz is van még mindenféle veszedelemben arra, hogy az ember a halál előtt megmeneküljön, ha elég vakmerő mindent tenni és mondani. Hiszen nem is ez a nehéz, férfiak, megmenekülni a haláltól, sokkal nehezebb megmenekülni a bűntől.
- Tehát nektek is, bírák, jó reménységgel kell lennetek, ami a halált illeti, és meg kell gondolnotok azt az egy bizonyos igazságot, hogy a jó emberrel nem történhetik rossz sem életében, sem halálában, és nem is feledkeznek meg az istenek az ő ügyeiről;

ARISZTOTELÉSZ KR.E. 322

- Platón tanítványa
- Nagy Sándor tanítója
- Gyakorlati (szemben Platónnal)
- Legfőbb jó a boldogság, amit az erények gyakorlásával érünk el az emberek közösségében a társadalomban
- Az etikai erény lényege a „középmérték” megtartása
- Az erény „helye” a polisz (Politika) (Férfi-nő, család (vagyon), állam)

- Mert valóban, miként - ha a tökéletesség fokát elérte - a legkülönb teremtmény minden élőlény közt az ember, de ha eltér a törvénytől és a jótól, akkor mindennél alábbvaló.
- Azonban a legveszedelmesebb az az igazságtalanság, amelyiknek fegyvere van: márpedig az ember veszedelmes fegyverekkel születik, amelyek arra szolgálnak, hogy ésszel és erénnyel éljen, de éppen ezeket lehet az ellentétes célokra is a legjobban felhasználni.
- S így az ember erény híján a legelvetemültebb és legvadabb, s a nemi élvezetben és evésben a legaljasabb lény.
- Viszont az igazságosság az állami életben gyökerezik; mert a jog nem más, mint az állami közösség rendje; márpedig a jog szabja meg az igazságot.

SZENT TAMÁS 1274

- Hit és értelem egysége
- A keresztény tanítás érthető, az értelem a keresztény igazságokig vezet
- Társadalmi igazságosság: iustitia commutativa, legalis, distributiva
- Erények: teológiai és sarkallatos (fides, spes, caritas és iustitia, sapientia, fortitudo, temperantia)
- A jó - a tökéletesedéshez vezető cél
- A világ fejlődik a végső célja felé

MACHIAVELLI 1527 - A FEJEDELEM: NEM MÍLYENNEK KELLENE LENNIE, HANEM MÍLYEN

- Napjainkban mégis azt tapasztaljuk, hogy a szószegő uralkodók vittek véghez nagy dolgokat, kik az emberek eszén kifogtak; ezek végül is többre vitték, mint akik igazul cselekedtek.
- Tudnunk kell tehát, hogy kétféle módszer van a küzdelemben: az egyik a törvényekkel, a másik az erőszakkal. Emberi tulajdonság az egyik, állati sajátság a másik. Mivel azonban az egyikkel némelykor nem boldogulsz, a másikhoz kell folyamodnod. Ezért a fejedelemnek tudnia kell használni a benne rejlő embert és állatot.
- Egyet az új példák közül mégsem akarok elhallgatni. VI. Sándor mást sem tett, mással sem gondolt, mint hogy az embereket rászédje, s mindig talált valakit, akit megcsalhatott. És nem volt ember, aki nála nagyobb erővel, ékesszólással és esküdözéssel állított volna valamit, hogy aztán az ellenkezőjét cselekedje; mégis mindig minden úgy sikerült, ahogyan akarta, mert ismerte a világ dolgait.

- És a fejedelem mindennekfölött azt hitesse el minden cselekedetével, hogy nagy és kiváló személyiség.
- A fejedelem még az erények barátjának is kell hogy mutakozzék...
- Amondó vagyok, hogy inkább legyen az ember szenvedélyes, mintsem óvatos, mert a szerencse olyan, mint az asszony, csak akkor tartod kordában, ha ütöd-vered. Látnivaló, hogy inkább emezektől hagyja magát legyőzetni, mintsem azoktól, akik hidegen viselkednek; s mint asszony, a fiatalokat kedveli, akik nincsenek rá tekintettel, vérmesek és merészen parancsolgatnak neki.

IMMANUEL KANT 1804 – „SZENT KÖTELESSÉG” – HOGYAN ÉPÍTSÜNK BIRODALMAT?

- Sapere aude! Habe Mut, dich deines eigenen Verstandes zu bedienen.
- „Cselekedj úgy, hogy akaratod maximája mindenkor egyszersmind általános törvényhozás elveként érvényesülhessen.”
- „Kötelesség! Te nagy és fennkölt név, kiben semmi sincs, ami a hízelkedés előidézte tetszést kiváltaná, ehelyett alávetettséget kívánsz; mégsem fenyegetsz, ha mozgásba akarod hozni az akaratot [...] hanem csupán törvényt szabsz, amely ellenállhatatlanul keríti hatalmába a kedélyt... mely előtt elnémul minden hajlam. [...] Nem kisebb dologról van itt szó, mint ami az embert önmaga (mint az érzéki világ része) fölé emeli...”

GYAKORLATI ÉSZ KRITIKÁJA

- Ennélfogva a morál tulajdonképpen nem is arra tanít, hogy miként legyünk boldogok, hanem arra, hogy miként legyünk méltók a boldogságra.
- Filozófia: a legfőbb jóról szóló tanítás, és ennek tudománnyá alakítása
- Az ember öncél, azaz senki (ég maga Isten) sem használhatja fel pusztán eszközként. A személyünkben fellelhető emberiséget szentnek kell tekintenünk, hiszen az ember az erkölcsi törvény alanya...
- Az ember méltóságát az adja, hogy felismeri, hogy szabadon cselekednie „kell”

FRIEDRICH NIETZSCHE 1900

- „Mi, jó európaiak! Mi tüntet ki bennünket a hazák jó fiaival szemben? – Először is: ateisták és immoralisták vagyunk, ám jelenleg támogatjuk a csordaösztönök vallásait és moráljait: ezek ugyanis olyanfajta embert készítenek elő, aki egyszer okvetlenül sa mi kezünkbe kerül, akinek mindenképpen a mi kezünkre lesz szüksége.” (A hatalom akarása)

WITTGENSTEIN – „MESTERSÉGES INTELLIGENCIA”

- 6.4 Minden kijelentés egyenértékű.
- 6.41 A világ értelmének a világon kívül kell lennie. A világban minden úgy van, ahogy van, és minden úgy történik, ahogy történik; benne nincs semmiféle érték, és ha lenne is, nem lenne semmi értéke....
- 6.42 Ezért nem létezhetnek etikai kijelentések. Kijelentések nem fejezhetnek ki semmi Magasabbat.
- 6.421 Világos, hogy az etikát nem lehet kimondani.
- 1.13 A tények a logikai térben – ez a világ.

KIÁBRÁNDULÁS

- Rövid és szomorú az életünk; nincs orvosság az ember halála ellen, és nem ismerünk szabadítót az alvilágból. Hiszen véletlenül keletkeztünk, és majdan úgy leszünk, mintha sose lettünk volna.
- Rajta hát! Élvezzük a jelenvaló jókat! Töltekezzünk borral, s ne nélkülözzük a tavasznak egyetlen virágát se! Egyikünk se vonja ki magát tobzódásunkból.
- Számunkra a hatalom legyen az igazságosság mércéje, mert a gyenge nem ér semmit.

VÁLASZ!

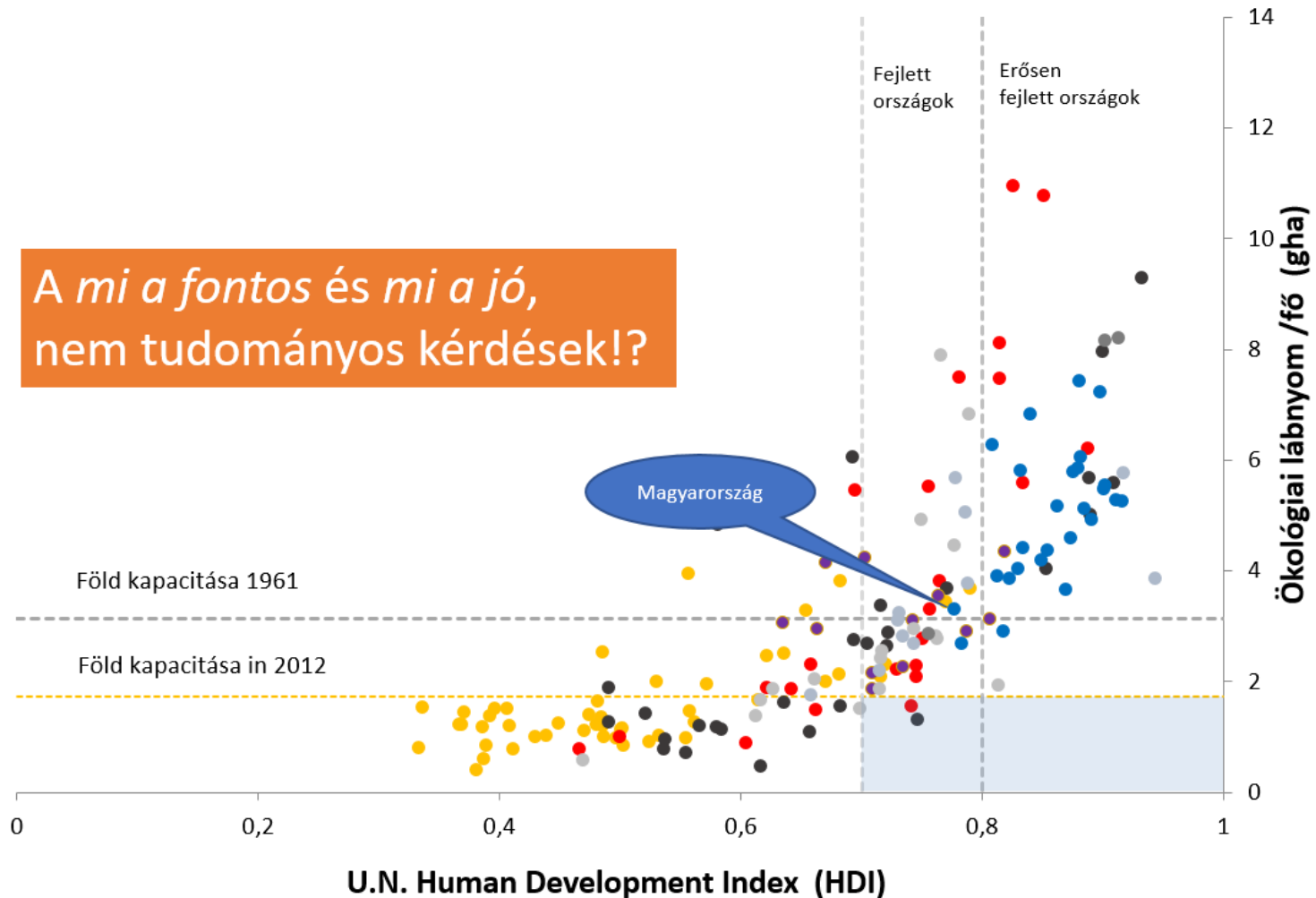
- Így gondolkodnak, de tévednek, mert gonoszságuk vakká tette őket. Nem ismerik Isten titkos szándékait. Ezért sem az erény jutalmát nem remélik, sem a tiszta lelkek díját nem tudják becsülni.
- Isten ugyanis halhatatlanságra teremtette az embert, és saját lényének képmásává tette.

FÉLRESIKERÜLT SZABÁLYOZÁS

- Jog és emberi jog kizárólagossága
- Elfelejtett normarendek: erkölcs és vallás
- Új normák: szabványok és protokollok
- Eredmények: konfliktusok, fenntarthatatlanság, instabilitás, hatalmi krízis
- „Az egyre hatékonyabb szabályozás egyre növekvő kockázatok felé vezet egyre gyorsabban.”
- „Olyan hatékony rendszert alkottunk, amelyet már nem mi irányítunk.”

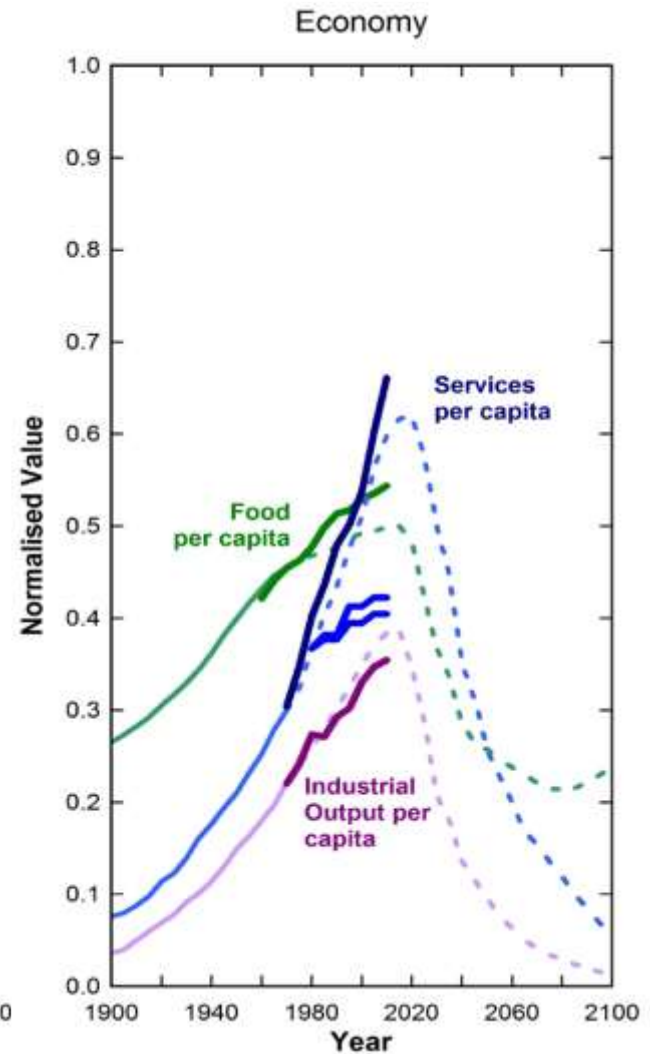
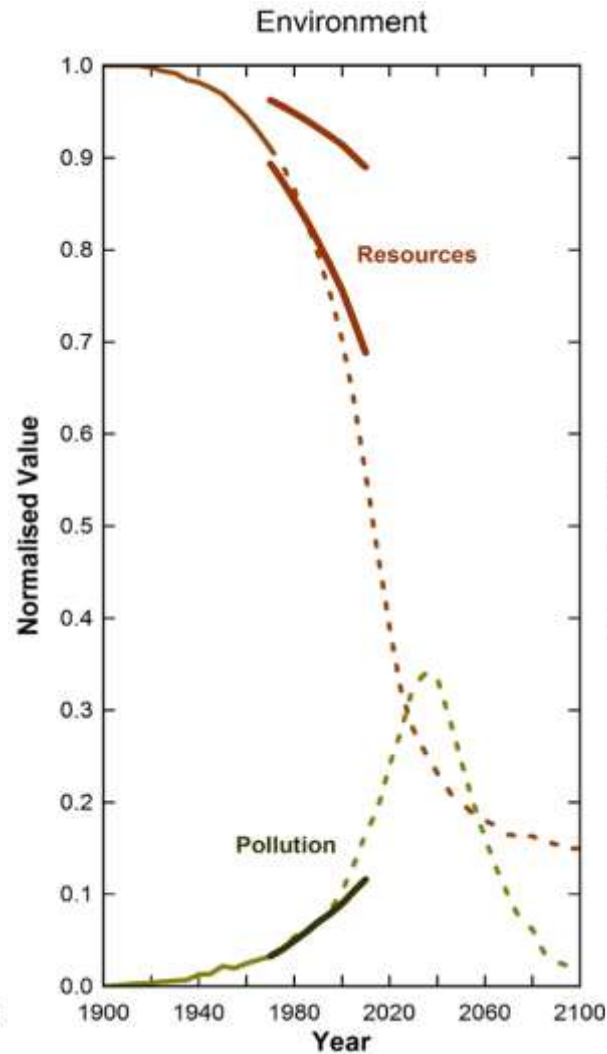
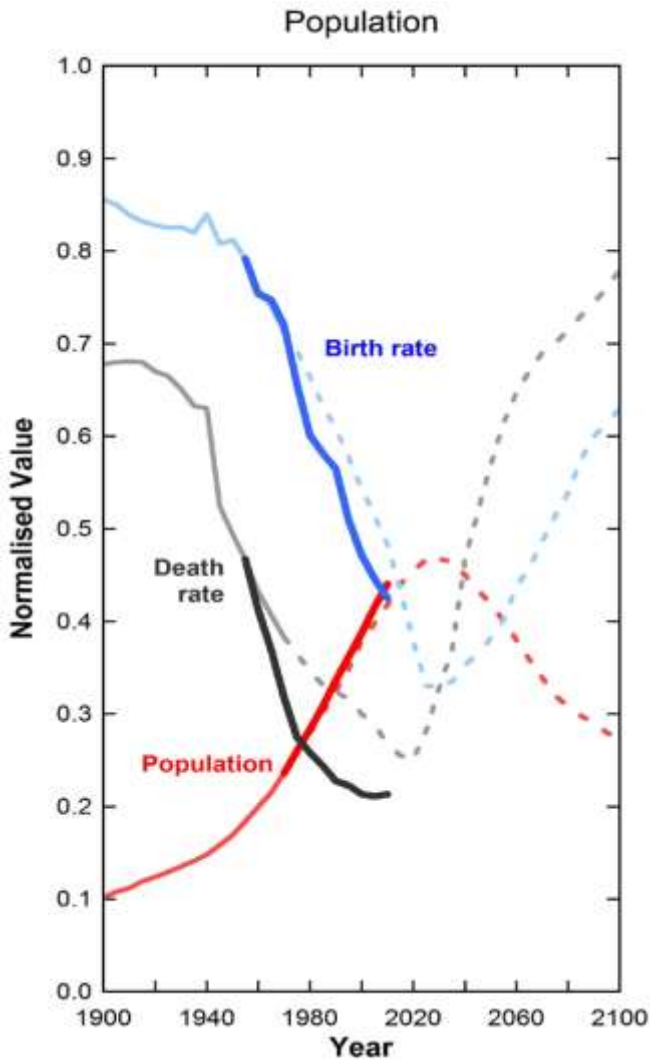
NEM MINDENT TUDUNK, DE MINDENT MEGOLDUNK ... (ABONYI JÁNOS DIÁJA) VAGY MÉGSEM?

*A mi a fontos és mi a jó,
nem tudományos kérdések!?*

AZ ÚJ KÉRDÉS, AMIT MÉG NEM MERÜNK FELTENNI: HOGYAN KÉSZÜLJÜNK FEL AZ ÖSSZEOMLÁSRA? (ABONYI JÁNOS DIÁJA)

KITEKINTÉS: KERESZTÉNY ÉRTÉKEK?

Estimated natural increase (births minus deaths) 2010-2015, in millions

	Europe	Middle East- N. Africa	North America	Asia- Pacific	Latin America	Sub-Saharan Africa
Christians	-5.6M	+0.9M	+5.8M	+17.7M	+32.6M	+64.5M
Muslims	+2.3	+32.1	+0.3	+79.5	*	+38.2
Unaffiliated	+1.4	+0.2	+2.4	+16.8	+3.1	+2.2
Hindus	*	+0.1	+0.2	+66.5	*	*
Buddhists	*	*	+0.2	+11.7	*	*
Folk	*	+0.1	*	+9.6	+0.3	+3.3
Other	*	*	+0.1	+1.0	*	+0.2
Jews	*	+0.4	*	*	*	*

*Indicates absolute value of natural increase during period was less than 100,000 people

Source: Pew Research Center demographic projections.

See Methodology for details.

"The Changing Global Religious Landscape"

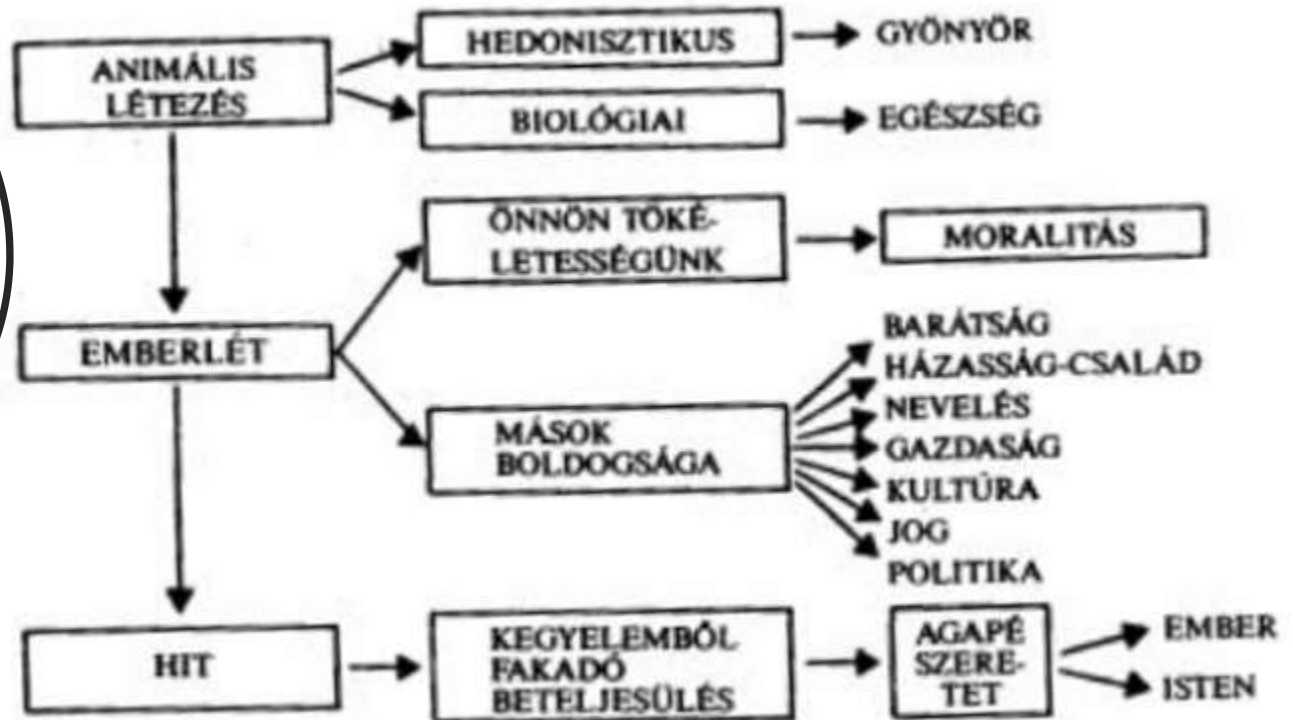
	Kérdés	Válasz	Alapkérdés
Jog	Mit lehet tennem?	Mindent szabad, ami nem tilos.	Hogyan cselekedjek?
Erkölc	Mit kell tennem?	Ami a saját tökéletességem és a másik boldogságát szolgálja.	Hogyan cselekedjek?
Vallás	Miért lehet/kell tennem?	A teremtő és a másik szeretetéért, létértelemért.	Miért cselekedjek?

HIBÁK

- Csak egy normarend: nem elég az ember komplexitásának átfogásához
  - Csak jog: *summum ius summa iniuria*
  - Csak erkölcs: „forradalom”
  - Csak vallás: fanatizmus
- Normarendek keveredése: szemantikai és szintaktikai problémák
- Megoldás:
- Normatív területek önálló szemantikájának (normatív zártságának) elfogadása és kapcsolati rendszereik feltárása, a működésük céljára az emberre fókuszálva (mintázat)
- Mintázatok: természetjog, etikai kódex, Alaptörvény hitvallása, compliance....

Egyértelmű
lényeg: mások
boldogsága
(A.
Anzenbacher)

ÉRTELMI SZINTEK   ÉRTELMI IGÉNYEK

37. ábra: Az emberi tevékenység értelmi szintjei és értelemigényei

JOG – ERKÖLCS – VALLÁS EGYSÉGÉNEK EGY TANÚJA: DIETRICH BONHOEFFER

- „Keresztény-demokrácia”: „ A fent és a lent helyes rendje a fentre vonatkozó megbízás hitéből, az urak Urába vetett hitéből él. Egyedül ez a hit képes kiűzni azokat a démoni hatalmasságokat, amelyek alulról támadnak. Ha összeomlik a hit, összeomlik az egész szerkezet...”
(Etika, 247)

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

BIRHERNANDOR@GMAIL.COM

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE